

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Adversvs Omnia Catabaptistarvm Prava Dogmata Heinrychi Bullingeri lib. IIII

Bullinger, Heinrich

Tigvri, 1535

VD16 B 9759

Testandi uerbum quid sit

urn:nbn:de:hbz:466:1-35433

spōdet, ut dei summi potestas nō iure quoq; possit excipere. Quū aut iuraret Abrahā ipsi Abimelech, nōne iurabat se aliquid prāstiturū? Cur ergo fecit? quum catabaptistæ negent eum quidquam posse? imō contendant Christum id uoluisse? SIMON. In ueteri forte testamento liceret in nouo non item. IOIADA. At Abraham ante 430. annos hoc sacramento ante legem respondit. Et non fuit sub lege, sed sub fide. Apostolus enim patrem nostrum eum facit propter fidem. An uero peccatum aut malum esse potest quod deus ipse & Christus facit? SIMON.

Deus potestatem habet faciendi quod tibi prohibet: ipsi enim omnia sunt possibilis, tibi non item.

IOIADA. Si nihil nobis faciendum quod impossibile est factu, iam hostes nobis non erunt diligendi. Colligemus enim sic: Deus potest diligere inimicos, ego non possum inimicos diligere: ergo non debeo. Quis sic insanit? SIMON. Si per solium iurare non licet, quanto minus per deum ipsum qui in solio sedet? IOIADA. Ad hæc satis iam responsum est. Si de periurio aut deiurio loqueris, non inepte dicis, sic enim deus uetat quo minus deieremus. Si de sacramēto, ineptissime colligis, nempe sic: Si per solium dei non est sacramentum præstandum, ergo per deum ipsum non est præstandū. Per omnem enim creaturam non redditur iusiurandum legitime atq; ut

oportet, sed per deum. Iusiurandum species religionis est: qui enim sacramentum præstat, ad summam religionis sese religat. In religione summum est adoratio. Sicut ergo inepte colligitur, Solium non est adorandum, ergo deus non est adorandus: ita nihilo minus ineptum est, Per solium non fit iusiurandum, ergo neque per eum qui solio insidet fieri debet. SIMON. Quod de Apostolorum exemplo superius adduxisti, quod et ipsi iurarint, uidetur nimis uiolentum. Nam apostoli id modo testantur, quod à deo ipsi Abrahamæ per iusiurandum promissum erat, ipsi uero nihil promittunt. Deinde distant testari et iurare. Quum enim iuratur, promittuntur res futuræ. Seni Abrahamæ Christus promissus est, quem nos longo post tempore accepimus. Quum autem testatur quis, testatur super re præsentis, num uera bonaque sit nec ne, quemadmodum Simeon ad Mariam de Christo testabatur, Ecce positus hic etc.

IOIADA. Prodis ignorantiam tuam Simon. Nondum enim didicisti, testandi uerbum Hebræis in elegantissimo esse usu, nempe pro intrepide et constanter prædicandi uerbo. Quod autem testimonium dicere liceat, 1. Timoth. 5. patet. Aduersus presbyterum accusationem ne accipias, nisi sub duobus aut tribus testibus. Hic quæro primum, an de Christianis testibus loquatur apostolus, an de infidelibus? Si de infidelibus, ergo periclitabitur omni momento episcopus.

& cum eo ecclesia: quanto enim quisq; est sanctissi-
 mus & innocentissimus, tanto infestius imminent per-
 fidi, uidebiturq; Paulus male cōsuluisse, tum ecclesiæ,
 tum episcopo quum testandi copiam incredulis facit.
 Si autem loquitur de testibus qui intra ecclesiã sunt,
 ergo licet Christiano testimonium dicere. Quæro igitur
 secundo, an qui testimonium dicerent, iuratos in-
 telligat, an iniuratos: si iniuratos, iterum periclitabi-
 tur episcopus. Sunt enim multi falsi fratres, sunt mul-
 ti, qui quanto diligentius aduigilat episcopus, tanto in-
 fensius ad eius depositionē penetrant. Et in summa sic
 est in rebus humanis, ut paucis credere iniuratis pos-
 sis, quod apud Romanos soli Catoni usu uenisse aiūt,
 ut scilicet iniurato crederetur. Imò non est uerisimile
 ut intra ecclesiam testes unquam iniurati accepti sint.
 Nam pro ea prudentia & spiritu, quo tum pollebant,
 facile uiderunt, ut si iniurati consuessent dicere con-
 tra episcopum, quotidie uanæ aduersiones ac motus
 contra episcopum excitarentur. Hoc si paulò diligen-
 tius expendissetis, non docuissetis iusiurandum non
 esse præstandum.

Deinde dicitis iuramēto promitti res futuras. Quæ
 ergo res futuræ promittuntur, quum is ad quem depo-
 situs erat a sinu proximi, iuraret se manum non ad-
 mouisse ad rem proximi? Videte quàm docte & pru-
 denter digeratis nēnias uestras. Prius erat iusiuran-

dum decisio tantum inter litigantes, nunc est promissio tantum. Quid hoc aliud est, quam ut quidq; in buccam inciderit eblaterare? Quum autem quis testatur (inquis) testatur super re presenti num uera sit & bona, quemadmodum Simeon & c. Quid si apostoli testati sunt de re præterita, puta de Christo crucifixo per omnem orbem? Et eritis mihi testes (inquit Christus) non per Iudæam modo & Samariam, sed usq; ad ultimum terræ. Testabatur ergo apostoli de re præterita. Deinde & de futura testatur hic Simeon cum dicit Christum fore signum cui contradicetur. Quid uero Paulus testatur, quum de aduentu Christi ad iudicium dicit, an non de re futura? SIMON. Christus docet ut sermo noster sit etiam & nō, quid ergo opus iuramento? IOIADA. Semper extra oleas curris, & quum te uides deprehensum, diuerticulum queris ut elabaris anguilla lubricior. Vos Christi uerba aut non intelligitis, aut si intelligitis nō facitis. Quum enim multis in locis uos catabaptistæ sæpenumero etiam dixeritis, nunquam tamen etiam fuit. Cum relegantur Coryphæi uestri, & sacramento rogantur, nolunt respondere, sed per fidem quam in deum habent recipiunt se nunquam redituros, ac mox ubi redierint, pater (inquiunt) per suam uoluntatem me reduxit. Sed pater mēdacij est qui eos reduces facit, ipsi coelestem se intelligere simulant. Quum ergo dicitis:

Christianus

Christianus sum, assero simpliciter quod res est, sed iurare nequeo postquam Christus iusserit uerba mea debere esse est, non non. An non iusiurandum modo praestitisti quisquis sic loqueris? an non animo tuo testem deum tacite, imò perspicue aduocasti? Sola solennia iurandi uerba horres, quæ publica pax, ordo iudicij à deo institutus, summaq; Christianismi, hoc est, ipsa charitatis ratio tanquam necessaria efflagitat, donec mali cum bonis in hoc saeculo uiuimus. Nam circumstantiae in publicum receptae adfirmatorum admonent, ne quid temere in conspectu dei asseret. Quibus adhibitis iudex facile cognoscit scientem prudentemq; peierasse, dum illis omisis uideri possit fortassis incogitantior, & per inscitiam iurasse. SIMON. Mora menditatum satis indicat. IOIADA. Igitur tu externa uerba uereris, & non deum, quem uideri uis tanquam uerbis tuis occultum testem uereri, dum huius intuitu ac nomine simplex tuum est adfirmas. Hæc ergo disputatio o Simon, de uerbis linguae est, hoc est, elementis mundi, à quibus superstitiosulus temere ac scelerate (si inscitia non est) abhorres, aduersus ordinem operum dei, hoc est, contra gloriam diuini nominis, contra rationem gubernandi omnia, & contra proximi commodum, quæ promoueres, uerbis consuetis praeterferendo, quod nouo loquendi more in animo esse declaras, & omnino esse audientibus persuasisti.

mum postulas. Quis enim catabaptistarum æqui boni-
 niq; consulit, suo etiam & non fidem derogari? Sæuus
 hic error ò Simon, qui detegendus est uel hoc studio-
 sius, quod specie pietatis, pietatis fundamentum, poli-
 ticanq; uitam funditus euertit. Quod enim ius gladij
 reliquum fit sublato iureiurando? quod catabaptistæ
 nõ alia causa conatur ex humanis rebus tollere quam
 seditionis ac tumultus. Libertatem enim carnis, quam
 neq; Christus neq; apostoli unquam prædicarunt, ru-
 dibus pollicentes, his artibus rebaptisandi, separandi,
 & iusiurandum negandi utuntur: non consyderantes
 interim, quod Paulus Hebr. 6. iuramentum dicit esse
 tum confirmationem, tum omnis controuersie finem.
 Quo uerbo adparet diuinum apostolum nõ loquutum
 fuisse de ijs qui non sunt intra ecclesiam, quod ij per
 deum iurent, & quod iuramentum apud eos omnia
 aut confirmet aut decidat, sed de his qui non sunt ex-
 tra ecclesiam, apud istos perhibet iuramento firmari
 et decidi omnia. Et Christus Cæsari iubet reddere quæ
 Cæsaris sunt, aut quæ ei debentur. Debebant autem
 & iusiurandum: iubet ergo Christus ipsum quoq; red-
 di. SIMON. Armas principes huius mundi
 hac tua defensione ut crudelius sæuiant, quum de abu-
 su nihil dicis. IOIADA. Moniti debent esse
 tyranni, qui ut Christi nomine falso gloriantur, sic om-
 nia ad conculcationem euangelij eius faciunt, ne ex
 uerbis

verbis meis putent sibi crudelitatis suae munimentum petendi datam occasionem, propterea quod hactenus nihil dictum sit de atrocitate abusus iuramenti. Neque res damnanda erit propter abusum, sed potius ab abusu vindicanda. De abusu autem & quomodo iusiurandum ab eo asseratur, quoniam alia iam dicenda sunt, locus dicendi non est. Expediam breuiter summam nostrae sententiae. Iusiurandū exigi non debet, quā tum quum aut omnis humana obtestatio cessat, aut proximi salus grauius periclitatur: atque super haec omnia, quū in nulla re quā iuraturi sumus nomen dei blasphematur. Hactenus igitur puto non pessime confutatas esse catabaptistarum nugas. Nunc ad alia pergemus.

CONTRA EOS QUI IUSIURANDUM
foedera & societates per calum
niam maledictis incessunt.

SIMON.

Statim iam intelligo iusiurandum bona conscientia & exigi & praestari posse. IOIADA. VI. TRACT.

Et eos rebelles esse, contemptoresque dei et magistratus, qui dum sacramento rogantur iurare negant, quin & perduelliones et tumultuum authores.

SIMON. Sic arbitror, modo legitimū sit iusiurandum & quod pios deceat. IOIADA. Quid